

Oplæg til behandling af økologiske svin
under
levering, transport og på slagteri

Optimeret velfærd af svin inden slagtning

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Opstilling af de langsigtede mål for behandling af økologiske svin.....	4
Overordnede kriterier	4
Problemområder.....	5
Krav til den optimale behandling af økologiske svin opdelt efter område	6
Vurdering af behandlingen i praksis	10
Bilag 1: Bekendtgørelse nr. 761 af 14. august 2000	12
Bilag 2: Checkliste for levering af svin til slagtning	15
Bilag 3: Checkliste for transport af slagtesvin.....	20
Bilag 4: Checkliste for behandling af svin på slagterier	25
Indledning.....	25
Den samlede vurdering af behandling på slagteriet.....	25
Den subjektive vurdering af delområder ved behandling på slagteri.....	27
Modtagelse.....	27
Drivning til folde.....	28
Opstaldning.....	28
Uddrivning fra fold.....	30
Drivning fra fold til samlefold	31
Samlefold.....	32
Overførsel til bedøvelse.....	34
CO ₂ -bedøvelse og stikning	35
El-bedøvelse.....	36
Boltpistolbedøvelse	36
Alle bedøvelsesformer.....	37
Håndtering af syge/beskadigede dyr	37
Uddannelse.....	38

Indledning

Der findes et detaljeret regelsæt for opdræt af økologiske svin, men for behandling af dyrene inden slagting, dvs. under levering hos producenten, transport til slagteriet og på selve slagteriet, er der på nuværende tidspunkt ingen særskilte regler udover de gængse gældende for alle svin. Dog fra 1. marts 2001 gælder KMO-regler, som de forventes at være efter revision af bekendtgørelsen vedrørende kvalitetsmærkningsordning (se Bilag 1: Bekendtgørelse nr. 761 af 14. august 2000 om økologiske fødevarer m.v. Bilag 2, - for en detaljeret beskrivelse af de forventede regler). Landsforening af økologiske kødproducenter i Danmark, Svineudvalget (LØK) har ønsket at udarbejde et oplæg, der sikrer en optimal behandling af økologiske svin under levering, transport og på slagteri, og desuden at udarbejde et dokumentationssystem for vurdering af behandlingen.

Flytning af svin fra deres vante omgivelser hos producenten vil altid belaste svinene i større eller mindre grad, da de møder nye indtryk såsom pålæsning, transport, aflæsning og opstaldning på slagteriet samt sammenblanding med fremmede individer. Målet med god velfærd inden slagting er derfor at holde denne belastning på et niveau, der er acceptabelt for økologer.

Økologiske svin opdrættes under en række forskellige systemer, der gør, at behandlingsmønstret er varierende og ofte en del anderledes end ved traditionel produktion, og de overordnede kriterier og efterfølgende regelsæt må tage hensyn til denne forskellighed. Der kan være visse producenter og selvkørere, der ikke umiddelbart kan efterleve ordlydene 100 %, men hvor det i praksis viser sig, at de efterlever de overordnede kriterier. I de situationer skal der gennemføres en konkret vurdering af de aktuelle forhold ved udarbejdelse af det etiske regnskab.

I praksis kan det ikke forventes, at alle krav kan opfyldes med det samme under de nuværende forhold, og man må nødvendigvis acceptere, at der på enkelte punkter må gives en tidsfrist for overholdelse.

Målet med dette oplæg er at fastlægge LØK's overordnede kriterier for god velfærd hos økologiske svin under levering, transport og slagting, at beskrive de kortsigtede og langsigtede mål for indførelse i praksis og endelig på basis af de overordnede kriterier at udarbejde checklister for en etisk vurdering af behandlingen – et etisk regnskab - der kan anvendes til dokumentation overfor omverdenen. Oplægget baseres på nuværende viden (bl.a. inkorporeres de forventede regler fra KMO), og det er klart, at ændringer i indholdet kan komme på tale, dersom nye forskningsresultater viser, at dette er formålstjenligt, eller der kommer ændringer i lovgivningen.

Med udvikling af et færdigbearbejdet system får LØK et redskab til forbedring af nuværende forhold under levering, transport og slagtning. Hvert enkelt led kan få afklaring på, hvad der kan gøres nu for minimale omkostninger, og hvad der må tages hensyn til på længere sigt for at opnå målet. På længere sigt er det ønsket, at systemet indarbejdes i national og international lovgivning, men på kort sigt vil det blive anvendt til at opstille brancheregler, der kan sikre en optimal behandling af økologiske svin og endvidere dokumentere disse over for kunder.

Opstilling af de langsigtede mål for behandling af økologiske svin

Overordnede kriterier

Overordnet ønsker økologer, at behandlingen fra levering til slagtning skal påvirke dyrene mindst muligt og i øvrigt overholde gældende lovgivning. Elementer i en sådan behandling er:

- frivillig fremdrift
- mindst mulig tvang
- ingen el-driver
- ingen sammenblanding
- fysiske behov skal være dækket
- ingen beskadigelser
- prompte behandling i tilfælde af skader.

Ved frivillig fremdrift sikres, at der anvendes mindst mulig tvang, bl.a. at anvendelse af drivmidler såsom el-driver er unødvendig. Sammenblanding af svin kan føre til større eller mindre grad af slagsmål, når svinene prøver at danne en ny rangorden. Slagsmål giver sværbeskadigelser og øger risikoen for skader i øvrigt. Endvidere forhindrer slagsmål svinene i at falde til ro, hvile under transport og opstaldningen.

Transporten må ikke føre til beskadigelse eller køresyge hos dyrene, og dyrenes fysiske behov for vand under opstaldning skal dækkes. Klimaet i vognene og i slagteriets stalde skal være passende for årstiden, dvs. justerbar og mekanisk ventilation i vognene, mulighed for overbrusning i varmt vejr ($\geq 25^{\circ}\text{C}$), mindst mulig træk i stalden om vinteren samt god ventilation og overbrusning om sommeren. Principielt må der ikke overnattes, men overnatning kan ske, såfremt der ingen sammenblanding er. Dyrene tildeles foder om aftenen dagen før slagtning, og miljøet i øvrigt skal opfylde dyrenes behov.

For at opnå ovenstående kriterier skal de personer, der håndterer de levende dyr, have forståelse for dyrenes adfærd og behov, og alt inventar og udstyr fra levering til slagtning skal tilpasses dyrenes adfærdsmønster og må ikke kunne beskadige dyrene. Det må derfor være et krav, at alle personer, der håndterer de levende dyr, skal have gennemgået og bestået et kursus i dyrenes adfærd og håndtering. Om muligt, bør håndteringen ikke være afhængig af eksempelvis

akkorder, medmindre systemerne er indrettet til at sikre en behandling, der opfylder de overordnede kriterier.

Problemområder

Nogle af ovenstående krav vil være vanskelige at opfylde på nuværende tidspunkt, hvorfor der nødvendigvis må gives dispensationsmuligheder, indtil forholdene kan rettes. Det drejer sig om kravene vedrørende ingen anvendelse af el-driver, ingen sammenblanding af svin samt træning af mandskab.

El-driver

Ingen anvendelse af el-driver: Dette krav vil uden vanskelighed kunne opfyldes ved levering, under transport og på mindre slagterier. På større slagterier, der ikke har gruppevis bedøvelse, kan anvendelse af el-driver ikke undgås umiddelbart inden bedøvelsen, hvor svinene skal lines op i løbegangen. For at kravet skal kunne opfyldes, må sådanne slagterier installere gruppevis CO2-bedøvelse.

LØK er indstillet på at give dispensation til disse slagterier i en årrække, såfremt der anvendes el-driver af lavvoltagestypen og i øvrigt efter de retningslinier, der gives i det efterfølgende. LØK vil i hvert enkelt tilfælde aftale tidsfrist for de involverede virksomheder.

Sammenblanding

Ingen sammenblanding: Hvis dette krav skal opfyldes alle steder, skal der være en meget tæt koordinering mellem producent, vognmand og slagteri. Producenten skal være indstillet på at levere et antal svin svarende til hele vognrum, og størrelsen af slagteriets folde skal være afpasset antallet af svin i vognenes rum. I realiteten snakkes der om større producenter. Alternativet er, at der anvendes fleksible vognrum og folderum. Denne løsning er vanskelig at udføre i praksis. I dag er der ingen standardisering af vognrummenes størrelse og heller ikke antal svin per folderum på slagterierne, og der er ikke udviklet fleksible systemer til transport og opstaldning af forskellige gruppestørrelser.

Af de 41 økologiske svineproducenter, der udfyldte punktet i spørgeskemaet vedrørende sammenblanding ved udlevering, svarede 56 %, at de kunne undgå sammenblanding eller, at de ikke sammenblandede svinene, og yderligere 10 % svarede, at sammenblanding kunne undgås, hvis der blev indført diverse ændringer.

Tilsvarende svarede 57 % af vognmændene og 100 % af selvkørere, der indsendte spørgeskema, at de ikke sammenblandede svin på vognen. Vedrørende slagterierne, der modtager økologiske svin, er der mulighed for at holde svin fra de enkelte vognrum adskilt, såfremt der leveres passende til vognrummenes størrelse; så kan man løse problemerne på producent og vognmændenes side, skulle kravet om ingen sammenblanding ikke være umuligt at opnå.

LØK ønsker, at dette krav opfyldes straks, hvor der er mulighed for det, og at der som minimum først sammenblandes ved pålæsning på

transportbilen hos de resterende producenter. Endvidere ønsker LØK, at der arbejdes systematisk videre med afklaring af hvorledes sammenblanding generelt kan undgås.

Træning

Træning af mandskab: I dag er der krav om, at vognmænd skal være bekendt med lovgivning og dyrenes behov, og vognmændene deltager i kursus vedrørende behandling af svin under levering, transport og aflæsning. 43 % af vognmænd, der transporterer økologiske svin, og som svarede på spørgeskemaet, havde faktisk deltaget i Dansk Transport og Logistik (DTL)'s kursus om emnet. Der er ikke tilsvarende krav for selvkørere, da det menes, at besiddelse af det grønne kort er tilstrækkelig til at sikre dyrenes tarv.

Vedrørende foldepersonalet på slagterier er der ingen lovgivningskrav til træning af mandskab i dyrenes adfærd og håndtering, men enkelte virksomheder har gennemført en træning, bl.a. som opfølgning på arbejdet med det etiske regnskab på slagterier. I begge tilfælde er det personale fra Slagteriernes Forskningsinstitut, der står for den praktiske gennemførelse af træningen, og denne kan gennemføres som konsulentarbejde med kort varsel.

LØK ønsker, at vognmænd (og deres eventuelle chauffører), der ikke har gennemgået DTL's kursus, gør det snarest muligt, og at der afholdes et orienteringsmøde for selvkørere, så de er bekendt med kravene til transporten. Ligeledes ønskes, at også foldemandskab, der håndterer økologiske svin, deltager i en tilsvarende træning for behandling af svin på slagterier.

Krav til den optimale behandling af økologiske svin opdelt efter område

Levering

Ved levering er det vigtigt, at dyrene indfanges ved at lokke dem i vogn eller fangefold, og at overførsel til mobiludlevering eller udleveringsrum sker uden tvang. En levering bør omfatte mindst to dyr men helst mindst ca. 15 dyr svarende til størrelsen af et vognrum på transportbilen. Dyrene skal have adgang til vand men ikke foder, medmindre der anvendes korttidsudleveringsrum, og tiderne for indfangning/ophold skal være afpasset, så dyrene har 10 – 12 timers faste før afhentning. Klima omkring dyrene skal sikre deres komfort, eks. skal der være halm, hvis der er tale om længere ophold i udleveringsrum/-mobiludleveringsvogn.

Uanset hvilke udleveringsforhold der anvendes, må dyrene aldrig sammenblandes med fremmede individer før pålæsning.

Transport

Pålæsningen skal foregå i dyrenes tempo og uden anvendelse af el-driver. Der skal anvendes lift eller på anden måde sikres, at dyrene ikke skal forcere stejle ramper eller lignende. Mobiludlevering med

overførsel fra vogn til vogn skal sikre, at den maksimale højdeforskel mellem laddene er 15 cm.

Transportbilen skal opfylde KMO-krav (Bilag 1), og herudover skal vognen være opdelt, så gruppestørrelsen i de enkelte rum er 15 eller mindre. Mekanisk ventilation, hvis den forefindes, skal anvendes, når vognen står stille. Ved transporter ved temperaturer over 25°C skal svinene overbruses jævnlige og mekanisk ventilation opstartes ved 20°C. Pladstildeling under transport skal være 0,35 m²/100 kg svin for transporter under fire timer og 0,42 m² for transporter over fire timer og indtil 8 timer. Svinene må ikke sammenblandes på lastbilen, hvor det er muligt.

Modtagelse

Principielt bør lastbilen kunne aflæsse svinene uden ventetid efter ankomst til slagteriet. Klimaforholdene i en stationær vogn kan være fysisk belastende for svinene især i varmt vejr, og forekomst af slagsmål blandt svinene forekommer hyppigere, når vognen står stille. Anvendelse af mekanisk ventilation vil mindske generne ved en eventuel ventetid.

Vognen skal bakke tæt op til aflæsningsstedet, og der skal være passende sideafskærmning, så der ikke forekommer sprækker, hvor dyrene kan få kropsdele i klemme. Aflæsning skal foregå, så dyrene går lige ud eller svagt opad. Stejle ramper må ikke forekomme. Niveauforskel mellem vogn og aflæsningsrampe må ikke overstige 15 cm.

Hvert vognrum skal tømmes for sig, da det er lettere at håndtere mindre grupper af svin. Brug af tvang og sammenpakning af dyrene mindskes derved. Selve aflæsningen skal foregå rolig og i dyrenes eget tempo med skånsom anvendelse af drivmiddel. El-driver må ikke anvendes.

Lydniveau, som er en simpel metode til at bestemme belastning på, bør ikke overstige 70–80 dB(A) med enkelte højere udslag. Der skal tages højde for uvedkommende støjkluder.

Drivning til fold

Drivning fra aflæsningsrampen til folden skal foregå uden sammenpakning og tvang. Drivmiddel (ikke el-driver) skal anvendes skånsomt. Der må ikke være sprækker eller fremspring, der kan beskadige dyrene. Lydniveau må ikke overstige 70-80 dB(A) med enkelte højere udslag. Der skal tages højde for uvedkommende støjkluder.

Opstaldning

Svinene skal holdes i de samme grupper under opstaldning som på transportvognen. Dette mindsker aggressioner og sværbeskadigelser samt tillader svinene at falde hurtigt til ro. Rent vand skal være tilgængeligt straks fra ankomst. Hvert slagtesvin bør have et gulvareal på mindst 0,60 m²/100 kg svin, dvs. lidt mere end de 0,5 m²/100 kg

svin, som KMO tilskriver. Under varme vejrforhold (over 25°C) bør svinene overbruses eller afkøles på anden vis.

Slagsmål blandt dyrene bør ikke finde sted, og lydniveau må ikke overstige 80 dB(A) med enkelte højere udslag. Afløb må ikke placeres i foldene, da der i tilfælde af uhensigtsmæssig design kan ske skade på dyrene. Opstaldningstid skal være minimum 2 timer jf. KMO-regler. Dette tillader svinene at falde til ro efter transporten, når de holdes i samme (mindre) gruppe som på transportvogn, og letter den videre fremdrivning. KMO tilskriver, at slagtesvin ikke må overnattes, men LØK mener, at overnatning kan finde sted, såfremt der ikke sammenblandes, og der tages hensyn til dyrenes komfort (godt klima, halmtildeling, foder og vand).

Uddrivning fra fold

Svinene skal uddrives fra folden i mindre grupper, da dette mindsker sammenpakning og tvang. Drivmiddel skal anvendes skånsomt, og el-driver må ikke bruges. Når drivningen foregår automatisk, skal køre-/hejselåge kunne udløses ved modhold af et svin eller en voksen person, så dyrene ikke slæbes frem. Når hejselågen sænkes ved uddrivning fra fold, må den ikke beskadige svinene. Lydniveau må ikke overstige 80 dB(A) med enkelte højere udslag. Der skal tages højde for uvedkommende støjkilder.

Drivning fra fold til samlefold

Ved manuel fremdrivning skal drivmiddel (ikke el-driver) anvendes skånsomt. Ved automatisk fremdrivning skal køre-/hejselåge kunne udløses ved modhold af et svin eller en voksen person. Kædedrevne systemer med faste plader må ikke anvendes. Drivning skal foregå i mindre grupper svarende til foldeafsnit og uden sammenpakning af svinene.

Der må ikke være fremspring fra låger, vægge og lignende, der kan forstyrre svinenes fremdrift eller forårsage beskadigelser. Spalter og åbninger skal være < 1½ cm for at eliminere risikoen for, at svin kan få legemsdele i klemme. Der må maksimalt være 5 cm afstand, når fremdrivende og modtagende låger mødes. Større afstand øger risikoen for beskadigelse ved sænkning af hejselåge. Ingen svin må beskadiges af hejselågen.

Lydniveau må ikke overstige 80 dB(A) med enkelte højere udslag. Der skal tages højde for uvedkommende støjkilder.

Samlefold

Svinene må ikke sammenpakkes i samlefolden, da dette hindrer fremdriften og øger tvangsmomentet. Fremdrift skal ske uden anvendelse af el-driver, uanset denne er af lavvoltagestypen. Anvendes automatisk drivmiddel i samlefold, må lågerne kunne udløses af modhold fra et svin eller en voksen person.

Der må ikke være fremspring eller spalter og åbninger større end 1½ cm for at fjerne risikoen for, at svin bliver beskadiget, og

lydniveau må ikke overstige 80 dB(A) med enkelte højere udslag. Der skal tages højde for uvedkommende støjkluder.

Overførsel til bedøvelse Principielt bør der ikke anvendes lukket løbegang eller el-driver i dette område, og systemer, der tillader fremdrift af svinene uden løbegang og el-driver, er at foretrække. Overførsel til bedøvelsesanlæg eller bedøvelse skal ske med mindst mulig tvang og i mindre grupper. Lydniveauet må ikke overstige 80 dB(A) med enkelte højere udslag.

I dispensationstiden, hvor der stadig anvendes lukket løbegang, skal profilen tilpasses dyrenes anatomi for at fjerne risiko for underløbning og beskadigelse af dyrene. I tilfælde af dobbelt løbegang skal den anvendes, så der veksles mellem fremdrivning fra de to løbegange med intervaller af ca. 4 svin.

Svin må ikke drives ind i løbegangen, medmindre bedøvelsen kan foregå straks, da længere ophold i løbegangen er belastende for dyrene. Selve indgangen til løbegangen skal være udformet og belyst, så 90 % af svinene går frivilligt ind i den. El-driver (lavvoltagestypen) må kun anvendes undtagelsesvis på svinene, og da kun på dyr, der har mulighed for at undvige/gå frem, og udelukkende på dyrenes bagpart. El-påvirkningen skal være med minimum 10 sek. interval mellem støderne regnet per svin.

Bedøvelse/stikning CO₂: Ved indlukning i CO₂ anlæg må svinene ikke komme i klemme, og drivmiddel (ikke el-driver) skal anvendes skånsomt. Svinene skal bedøves i grupper på mindst to. I paternosteranlæg skal CO₂-koncentrationen i 1. position i gassen være minimum 70 % og i bundposition minimum 90 %. I diplifanlæg skal svinene være i minimum 70 % CO₂ inden for 10 sekunder. Der er ingen krav til tidspunkt for stikning efter endt bedøvelse, men tiden i anlægget og den maksimale CO₂-koncentration skal afpasses, så kravene til god bedøvelsespraksis overholdes, dvs. maksimalt 5 % af svinene med cornealrefleks ved stikning og ingen andre reflekser udover enkelte gisp.

El-bedøvelse/aflivning: Reversibel el-bedøvelse må ikke forekomme, dvs. der skal anvendes hjertestopsbedøvelse. Elektroderne skal placeres korrekt første gang, så strømmen passerer hjernen (optimal placering: begge sider af hovedet lige bagved øjnene eller over det ene øje og bag det modsatte øre). Afbrudt kontakt eller anvendelse af bedøvelsesstang som drivmiddel må ikke forekomme. Elektroderne skal holdes på dyrene i minimum 3 sekunder, og 1,25 amp skal passere hjernen. Derefter skal elektroderne placeres over hjerteregionen for at provokere hjertestop.

V-båndsfældebedøvelse må ikke anvendes, og ved gulvbedøvelse skal svinenes bevægelsesfrihed begrænses, så det bliver lettere at placere

elektroderne korrekte. Der er ingen krav til tidspunkt for stikning, men dette bør ske hurtigst muligt efter endt bedøvelse/aflivning.

Boltpistolbedøvelse: Svinene skal skydes korrekt første gang, og rygmarvsstødning skal anvendes umiddelbart efter skuddet. Dyrenes bevægelsesfrihed skal begrænses for at gøre korrekt skydning lettere. Der er ingen krav til tidspunkt for stikning, men dette bør ske hurtigst muligt efter endt rygmarvsstødning. Udstyret skal i øvrigt vedligeholdes regelmæssigt, så skydningen er effektiv til enhver tid, og der udfyldes en logbog på vedligeholdelsen.

Uanset bedøvelsesmetode skal nødudstyr til bedøvelse/aflivning forefindes, som kan anvendes i tilfælde af, at det normale anlæg går ned, og dette udstyr skal altid være vedligeholdt og klar til brug.

Håndtering af syge og tilskadekomne svin

Levende syn skal udføres af veterinær ved modtagelsen eller senest ved uddrivning fra fold. Syge og tilskadekomne dyr skal behandles prompte, afhængig af deres smertevoldende tilstand. Personalet ved modtagelsen skal være uddannede til at aflive med boltpistol.

Sygefolden skal placeres i foldebygning i umiddelbar nærhed af modtagelse/læsserampe, og aflivning/afblødning bør ske her. Hvis evakuering af syge/tilskadekomne dyr er nødvendig fra folde og drivgang, skal låger til evakuering være placeret hensigtsmæssigt, og dyrene fjernes prompte. (Ved evakuering fra løbegang skal der være nødudtag i hver sektion.)

Vurdering af behandlingen i praksis

LØK har besluttet ikke at sammenligne de forskellige systemer, der anvendes ved økologiske svin, indbyrdes, men at udarbejde et system, der sikrer optimal behandling uanset system.

Checklister

Baseret på ovenstående beskrivelse af den optimale behandling er der udarbejdet checklister for vurdering af behandlingen ved udlevering (Bilag 2), transport (Bilag 3) og på slagteri (Bilag 4). For hvert delområde i behandlingen giver checklisterne en definition af, hvad der forstås ved en god behandling set ud fra de overordnede kriterier, hvad der forstås ved en acceptabel behandling, og hvad der forstås ved en fejlbehæftet og uacceptabel behandling. Disse benævnes 1, 2, 3 og 4 i checklisterne.

Bilag 2-4 viser endvidere, hvorledes resultaterne fra checklisterne, dvs. den subjektive vurdering af delområderne, kombineres med en økonomisk vurdering og en indbyrdes graduering af delelementerne i hvert delområde efter vigtighed til at give et enkelt tal, der udtrykker, hvor tæt behandlingen har været på det optimale. Jo tættere tallet er på 100 %, desto bedre er behandlingen. Endelig viser hvert bilag et

eksempel på en behandling, og hvordan man med relativ få tiltag kan forbedre niveauet væsentligt.

Det bemærkes, at grundlaget for vurderingen ikke vil være den samme for de enkelte producenter, vognmænd og slagterier, fordi systemerne, der anvendes, ikke er ens. Uanset hvilket system der anvendes, vil tallet imidlertid stadig være et udtryk for behandlingen i de enkelte tilfælde.

Ønskede niveau

LØK ønsker, at niveauet for de enkelte områder skal være så tæt på 100 % som muligt men i alle tilfælde ikke under 80 %. Visse områder såsom bedøvelse skal være i orden, og i tilfælde af at lovgivningskrav ikke opfyldes, ønskes en særskilt bemærkning.

**Bilag 1: Bekendtgørelse nr. 761 af 14. august 2000
om økologiske fødevarer m.v. – Bilag 2**

Bilaget indeholder bestemmelser, som indholdsmæssigt svarer til kvalitetsmærkningsordningen (KMO) foreslåede, men endnu ikke vedtagne.

Reglerne i denne bekendtgørelses bilag 2 finder anvendelse fra 1. marts 2001.

"Krav til transport til slagtning og slagtning af økologiske svin og kvæg i Danmark, jf. § 3

1. Transport

1.1. Generel indretning af transportvogne:

- Transportvognen skal være forsynet med lift
- Transportvognens gulv (inklusive lift) skal have gummibelægning eller lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber
- Transportvognen skal have fuld luftaffjedring
- Enkeltlagsmetal for transportvognens sider er ikke tilladt
- Vognkassens tag skal være lyst i tilfælde, hvor taget ikke er isoleret
- Vognkassen skal have kunstig belysning, således at dyrene ved pålæsning ikke skal gå fra lys til mørke
- Sidebegrænsning (indsnævring) i aflæsningsåbninger er kun tilladt, hvis det kan begrundes ud fra konstruktionsmæssige årsager
- Containertransport er ikke tilladt. Ved containertransport forstås i denne sammenhæng transport i en container, der læsses med dyr, før den står på transportvognens lad, og hvor containeren derefter trækkes op på ladet

1.2. Transportvogne til svin:

Vognene skal være forsynet med langsgående, justerbare ventilationsåbninger (20% af gulvarealet), hvis nederste kant er mindst 60 cm over gulvet, og hvis øverste kant højst er 110 cm over gulvet.

Det kan dog tillades, at øverste kant er højst 145 cm over dækkets gulvniveau gældende for det øverste dæk i dobbeltdækkere i tilfælde, hvor førerhusets (inklusive spoilers) øverste kant er placeret lavere end ventilationsåbningernes nederste kant. Når øverste dæk er sænket, må dækkets sider ikke kunne lukke for nederste dæks ventilationsåbninger, så kravene til nederste dæks ventilationsåbninger ikke kan overholdes.

Der skal være mekanisk ventilation i vognkassen monteret i samme vertikale interval, som er angivet for ventilationsåbninger.

Der må ikke forefindes åbninger med en diameter på over 25 mm, som vil kunne udgøre en risiko for fastklemning af grisene.

Transporttiden skal være under 8 timer. Såfremt der ikke findes slagtefaciliteter for kreaturer, som kan nå inden for 8 timer, kan længere transporttid dog tillades, således at kreaturerne tillades bragt til den nærmeste slagtefacilitet. Transporten til slagting skal være direkte fra producent til slagteri, det vil sige ikke via markeder eller lignende, og uden aflæsning undervejs. Opsamling af flere besætninger undervejs er tilladt.

Kreaturer fra forskellige besætninger skal med skillerum holdes adskilt fra hinanden på transportvognen.

Dyr, der ikke er vænnet til at være bundne, må ikke bindes på transportvognen.

Når kreaturer transporteres ubundne, skal der for mindst hver 10 dyr opstilles et skillerum.

2. Aflæsning og opstaldning

Aflæsningsområdet skal være afskærmet for blæst. I aflæsningsområdet og ved indgangen til stalden skal være en jævn, ensartet belysning, således at dyrene ikke skal gå fra lys til mørke.

Der må ikke anvendes el-drivstave til svin og kvæg ved på- og aflæsning.

Ved modtagelse på slagteriet skal der være justerbare aflæsningsfaciliteter. Alle justerbare horisontalflader skal være forsynet med gummibelægning eller lignende belægning med de samme støjdæmpende og skridsikre egenskaber. Kravene kan eventuelt fraviges, når slagteriets egenkontrollsystem sikrer, at kun bestemte vogne og vognkasser, hvor aflæsningshøjden passer til slagteriets faste rampe, benyttes ved transport af dyr under økologiordningen.

Aflæsningen skal ske så vandret som muligt, og hældningen må højst andrage +/- 10 %. En eventuel højdeforskel mellem transportmidlets rampe og slagteriets grund må højst være 10 cm.

Svin skal opstaldes i de grupper, de er transporteret i.

Der skal i stalden være mindst 0,5 m² tilgængeligt areal pr 100 kg svin. Svin skal under opstaldning have adgang til vand i drikketrug eller drikkekop. Der må ikke anvendes el-drivstave til svin.

Opstaldning inden slagting skal være mindst 2 timer for svin og maksimalt 3 timer for kreaturer. Svin skal slagtes samme dag, de er leveret.

Kreaturer af væsentlig forskellig størrelse og dyr med og uden horn må ikke sammenblandes. Kreaturer anses for at være af væsentlig forskellig størrelse, når det mindste dyr er under 40 % af de større dyrs vægt.

Ved indgang til løbegangen skal brug af el-drivstav begrænses til max. 50 % af svinene. Der må kun anvendes el-drivstave af lavvoltypen med en maksimal udgang på 24 volt, og kun til svin, som ikke vil flytte sig og har plads til at rykke frem.

3. Bedøvning

I bedøvelsesanlægget skal der i første position i gassen være en koncentration af CO₂ på mindst 70% og i bundpositionen på mindst 90%. Andre bedøvelsesmetoder til svin forudsætter godkendelse fra Fødevarerdirektoratet.

Kreaturers hoveder skal på en skånsom måde fastholdes inden bedøvning. Fastholdelsen skal ske enten manuelt ved en grime eller mekanisk (skydefold). Skydefolden skal være indrettet således, at den svarer til dyrets størrelse. Pålægning af grime i skydefold er ikke tilladt. Dyrene skal bedøves straks efter, at fastholdelse har fundet sted. Der skal anvendes bolt pistol med penetrerende bolt, herunder trykluftdrevet aggregat med penetrerende bolt, til kreaturer."

Bilag 2:   Checkliste for levering af svin til slagtning

Indledning

Svar til spørgeskemaet viste, at forhold ved levering af svin var meget varierende for de forskellige besætninger, alt afhængig af besætningstype. Ved frilandsgrise anvendtes to hovedstrategier til indfangning af slagtefærdige dyr: Nogle lukkede blot for hytterne, når svinene var inde, hvorefter dyrene blev overført til en vogn; andre kørte eller havde en vogn inde i folden, hvori der blev fodret et par dage, hvorefter svinene kunne indfanges. I begge tilfælde anvendtes vognen derefter som mobil udleveringsrum. Ved indendørsystemer blev svinene manuelt fjernet fra flokken og overført med enkelte undtagelser til et udleveringsrum. Enkelte besætninger anvendte vogn i udendørsarealet. Uanset hvilken metode, der anvendes, er der visse grundlæggende forhold, som skal være i orden, for at sikre dyrenes tarv.

Den samlede vurdering af behandling ved levering

Der anvendes tre gradueringer til den samlede vurdering af dyrevelfærd ved leveringen, dvs. en subjektiv og en økonomisk graduering samt en indbyrdes vægtning af delområder efter vigtighed.

*Subjektiv
graduering*

Den subjektive graduering anvender en 4-trins skala:

- 1 = god behandling
- 2 = acceptabel behandling
- 3 = fejlbehæftet behandling
- 4 = uacceptabel behandling

En subjektiv graduering afgøres for hvert enkelt delområde, og en detaljeret beskrivelse af pointgivning er vist nedenfor.

*Økonomisk
vægtning*

Etisk er det uacceptabelt, at forhold, der ikke medfører investeringer, ikke rettes omgående. Der anvendes derfor også en økonomisk vægtning for hvert delområde, der sikrer, at forhold, det ikke koster noget at rette op på, vægtes dobbelt så meget som forhold, hvor investeringer er nødvendige:

- 1 = investeringer påkrævet
- 2 = investeringer ikke nødvendige

*Vægtning af
delområder*

De udpegede delelementer vægtes i forhold til hinanden efter en 3-trins skala:

- 1 = mindre væsentlig
- 3 = vigtigt
- 6 = meget vigtigt

Denne vægtning er godkendt af Dyrenes Beskyttelse.

Vægtningsfaktor LØK har besluttet, at en subjektiv graduering på 1 eller 2 svarende til god og en acceptabel behandling ikke skal vægtes i den samlede graduering. Når den subjektive graduering er 1 og 2, anvendes derfor en vægtningsfaktor på 0, hvorved den udgår af den videre beregning. Når gradueringen er 3 og 4, anvendes en vægtningsfaktor på 1.

Den samlede graduering Den opnåede subjektive graduering ganges med den økonomiske graduering, den indbyrdes vægtnings og vægtningsfaktorerne, dels for delområderne, dels for den subjektive graduerings størrelse, og den opnåede sum af de vægtede værdier angives i procent af den værst tænkelige, dvs. hvor alle subjektive gradueringer = 4. Den opnåede procent trækkes derefter fra 100, og resultatet angiver, hvor god behandlingen har været set ud fra et etisk synspunkt. Jo nærmere tallet er på 100, desto bedre er behandlingen ved levering.

Den subjektive vurdering af delområder ved levering

Fastetid Svinene skal helst have 10-12 timers faste inden afhentning. Transport med fyldte maver disponerer svinene for køresyge, og i værste fald fører dette til højere dødelighed under transporten. Hertil kommer hygiejneaspekter under slagteprocessen, hvor det er lettere at fjerne tarmsættet uden kontaminering af slagtekroppen.

- 1 = Svin har 10-12 timers faste inden afhentning.
- 2 = Svin har 4-10 timers faste inden afhentning.
- 3 = Svinene har 2-4 timers faste inden afhentning.
- 4 = Svinene har mindre end 2 timers faste inden afhentning.

Indfangning Indfangning af dyrene skal foregå med mindst mulig tvang og i dyrenes eget tempo for derved at mindske stressmomentet.

- 1 = Svinene lokkes væk fra ikke slagtefærdige svin uden tvang.
- 2 = Svinene lokkes væk under anvendelse af lettere tvang.
- 3 = Svinene fjernes under anvendelse af tvang.
- 4 = Svinene fjernes under anvendelse af hård tvang.

Pladstildeling ved udlevering Svinene skal have tilstrækkelig plads i udleveringsrum. Ved korte ophold, hvor dyrene ikke behøver plads til at ligge ned, kan der anvendes mindre plads per dyr end, når der er længere ophold, hvor dyrene skal have adgang til vand, og hvor de vil hvile.

- 1 = Svinene har minimum 0,35 m²/100 kg svin i mobil- eller korttidsudleveringsrum og minimum 0,65 m²/100 kg svin i langtidsudleveringsrum.
- 4 = Svinene har mindre end 0,35 m²/100 kg svin i mobil- eller korttidsudleveringsrum og mindre end 0,65 m²/100 kg svin i langtidsudleveringsrum.

- Mobiludlevering* Klimaet i en mobiludleveringsvogn kan være problematisk ved lang tids ophold. Bl.a. kan temperaturen om sommeren være for høj med mindre ,der træffes foranstaltninger til at sikre god ventilation og parkering i skygge.
- 1 = Svin står i udleveringsvogn maksimalt ½ time og beskyttes mod vejrlig.
  - 2 = Svin står i udleveringsvogn mellem ½ og 1 time og beskyttes mod vejrlig.
  - 3 = Svin står i udleveringsvogn 1-2 timer og beskyttelse mod vejrlig er ikke optimal.
  - 4 = Svin står i udleveringsvogn > 2 timer og beskyttelse mod vejrlig er uacceptabel.
- Korttids-udleveringsrum* Forhold ved korttidsudleveringssystemer er beregnet til omkring ½ times ophold. Der skal være beskyttelse mod regn, sne, stærk blæst og solskin.
- 1 = Svin står i udleveringsområdet maksimalt ½ time og beskyttes mod vejrlig.
  - 2 = Svin står i udleveringsområdet mellem ½ og 1 time og beskyttes mod vejrlig.
  - 3 = Svin står i udleveringsområdet 1-2 timer og beskyttelse mod vejrlig ikke er optimal.
  - 4 = Svin står i udleveringsområdet > 2 timer og beskyttelse mod vejrlig er uacceptabel.
- Langtids-udleveringsrum* Forhold i langtidsudleveringssystemer er beregnet til 3 til 12 times ophold. De er mere lukkede (kan være helt lukket) og sikrer svinene mod vejrlig. Der skal være adgang til vand.
- 1 = Svin står i udleveringsområdet 3-12 timer og har adgang til vand.
  - 4 = Svin står i udleveringsområdet >12 timer eller har ikke adgang til vand.
- Tatovering* Tatovering bør foretages inden afhentning for at mindske stressmomentet. Der skal anvendes sværte, så tatovering kan foretages flere dage før afhentning, uden at læsbarheden er forringet.
- 1 = Tatovering foretages ved vejning flere dage inden afhentning.
  - 2 = Tatovering foretages dagen før afhentning.
  - 3 = Tatovering foretages ved flytning til udleveringsrum.
  - 4 = Tatovering foretages af vognmanden eller gårdens personale ved pålæsning.
- Pålæsningsmåde* Pålæsningen skal foregå i svinenes eget tempo med mindst mulig tvang.
- 1 = Pålæsning foregår roligt uden tvang.
  - 2 = Pålæsning foregår roligt med lettere tvang.
  - 3 = Pålæsning foregår med tvang.
  - 4 = Pålæsning foregår under hård tvang.

- Pålæsningsmetode* Svin kan ikke lide at gå op ad (eller ned ad) stejle ramper. Sådanne passager betyder, at dyrene skal tvinges frem, og at der er en større risiko for skader.
- 1 = Der anvendes lift eller drives direkte fra udleveringsvogn til transportvogn ved en maksimal højdeforskel på 15 cm.
  - 2 = Der anvendes ikke lift men drives direkte på transportvognen med en maksimale højdeforskel på maksimale 15 cm.
  - 3 = Der anvendes ikke lift men drives direkte på transportvognen med en højdeforskel på 15–25 cm.
  - 4 = Der anvendes ikke lift men drives direkte fra udleveringsvogn til transportvogn/direkte på transportvognen med en højdeforskel på mere end 25 cm.
- Lydniveau* Lydniveau ved pålæsningen giver et godt indtryk af, hvor dyrevenlig behandlingen er. Målingen tages i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for uvedkommende støjkluder.
- 1 = Gennemsnitlig < 80 dB(A) med enkelte højere udslag
  - 4 = Gennemsnitligt > 80 dB(A).
- El-driver* El-driver påfører dyrene smerte og er ikke nødvendig ved pålæsningen.
- 1 = Der anvendes ikke el-driver ved pålæsning
  - 4 = Der anvendes el-driver ved pålæsning.
- Gruppestørrelse* Svinene bør altid flyttes som minimum parvis, fordi isolation fra artsfæller er stærkt stressende for dyrene.
- 1 = Der er mindst to dyr per levering.
  - 4 = Dyrene flyttes enkeltvis.
- Sammenblanding* Sammenblanding af fremmede individer øger risikoen for slagsmål, når en ny rangorden skal etableres. Jo længere tid svinene er sammen, og jo mere plads de har, desto flere og længerevarende bliver slagsmålene. Slagsmål fører til sværbeskadigelser og øger risikoen for andre skader hos dyrene og dermed til en dårligere velfærd.
- 1 = Svinene sammenblandes aldrig ved indfangning eller under transport.
  - 2 = Svinene sammenblandes først ved pålæsning på transportvognen.
  - 3 = Svinene sammenblandes ved indfangning men ikke yderligere under transport.
  - 4 = Svinene sammenblandes både ved indfangning og yderligere under transport.

Et eksempel på en levering

Tabel 1 giver udover de anvendte vægtninger et eksempel på en samlet vurdering af en levering.

Tabel 1: Anvendte økonomiske gradueringer og et eksempel på en aktuel levering

Delområde	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat* %
Fastetid	3	1	3	1	9	12	25
Indfangning	2	2	6	0	0	48	100
Pladstildeling	1	1	3	0	0	12	100
Mobil udlevering	2	1	6	0	0	24	100
Korttidsudlevering	-	1	6	-	-	-	-
Langtidsudlevering	-	1	6	-	-	-	-
Tatovering	4	2	3	1	24	24	0
Pålæsningsmåde	2	2	3	0	0	24	100
Pålæsningsmetode	2	1	3	0	0	12	100
Lydniveau	3	2	6	1	36	48	25
El-driver	1	2	6	0	0	48	100
Gruppestørrelse	1	2	3	0	0	24	100
Sammenblanding	4	1	6	1	24	24	0
Samlet graduering					93	276	66

* Det endelige resultat fremkommer ved at beregne hvor stort det vægtede resultat er som procent af det værst tænkelige resultat og trække det opnåede tal fra 100.

Konklusion: Den samlede graduering af denne levering er ikke acceptabelt. Producenten har fastet svinene for kort tid og overladt tatovering til vognmanden, og lydniveau fra svinene ved pålæsning er blevet for højt. Samtidig er der sket gentagne sammenblandinger. Alene ved at foretage tatovering i tide, vil denne producent sikre, at lydniveauet ved pålæsning vil falde til acceptable niveauer, og den samlede graduering vil stige til 87 %.

Bilag 3:   Checkliste for transport af slagtesvin

Indledning

Selve håndteringen af svinene ved pålæsning og aflæsning på transportvognen er omhandlet ved henholdsvis checkliste for levering og i det etisk regnskab for behandling af svin på slagterier. Det vil sige, at transportdelen omfatter først og fremmest vognindretningen og forhold, der sikrer dyrenes komfort under transporten samt mindsker risikoen for skader. Transportvognen skal opfylde forventede kommende KMO kravene (se bilag 1).

Måden bilen køres på, dvs. hvor meget hensyn chaufføren tager til dyrene ved sving, opbremsninger mv., er vigtig for dyrenes velfærd, men kan vanskelig kontrolleres i praksis og vil derfor ikke blive medtaget i checklisten. I øvrigt viste spørgeskemaerne, at de fleste chauffører var yderst hensynsfulde i deres håndtering af dyrene ved pålæsningen.

Den samlede vurdering af behandling ved transport

Der anvendes tre gradueringer til den samlede vurdering af dyrevelfærd ved transporten, dvs. en subjektiv og en økonomisk graduering samt en indbyrdes vægtning af delområder efter vigtighed.

*Subjektiv
graduering*

Den subjektive graduering anvender en 4-trins skala:

- 1 = God behandling
- 2 = Acceptabel behandling
- 3 = Fejlbehæftet behandling
- 4 = Uacceptabel behandling

En subjektiv graduering afgøres for hvert enkelt delområde, og en detaljeret beskrivelse af pointgivning er vist nedenfor.

*Økonomisk
vægtning*

Etisk er det uacceptabelt, at forhold, der ikke medfører investeringer, ikke rettes omgående. Der anvendes derfor også en økonomisk vægtning for hvert delområde, der sikrer, at forhold, det ikke koster noget at rette op på, vægtes dobbelt så meget som forhold, hvor investeringer er nødvendige:

- 1 = Investeringer påkrævet
- 2 = Investeringer ikke nødvendige

Denne vægtning er godkendt af Dyrenes Beskyttelse.

*Vægtnings-
faktor*

LØK har besluttet, at en subjektiv graduering på 1 eller 2 svarende til god og en acceptabel behandling ikke skal vægtes i den samlede graduering. Når den subjektive graduering er 1 og 2 anvendes derfor en vægtningsfaktor på 0, hvorved den udgår af den videre beregning. Når gradueringen er 3 og 4, anvendes en vægtningsfaktor på 1.

Den samlede graduering Den opnåede subjektive graduering ganges med den økonomiske graduering, den indbyrdes vægtning og vægtningsfaktorerne (dels for delområderne og dels for den subjektive graduerings størrelse), og den opnåede sum af de vægtede værdier angives i procent af den værste tænkelige, dvs. hvor alle subjektive gradueringer = 4. Den opnåede procent trækkes derefter fra 100, og resultatet angiver, hvor god behandlingen har været set ud fra et etisk synspunkt. Jo nærmere tallet er på 100, desto bedre er behandlingen ved levering.

Den subjektive vurdering af delområder ved transport

Uddannelse Chaufføren (både ejer og bruger) skal have kendskab til dyrenes adfærd, og hvordan denne kan anvendes til at lette arbejdet med svinene, samt til lovgivningen.

- 1 = Chaufføren har gennemgået og bestået DTL's vognmandskursus.
- 4 = Chaufføren har ikke gennemgået og bestået DTL's vognmandskursus.

Lift Svin er ikke villige til at passere stejle ramper ved pålæsning, hvorved der skal anvendes mere magt, og risiko for skader øges. Anvendelse af lift sikrer, at dyrene ikke skal forcere stejle passager fra gulv. Der er en lille risiko for klemningsfare ved anvendelse af lift, og alle lifte skal være af klemningsfri type.

- 1 = Der er klemningsfri lift på transportvognen.
- 4 = Der er ingen klemningsfri elevatorlæsser på vognen.

Gulv Gulvene i transportvognen (og liften) skal være skridsikre for at modvirke risiko for skader og endvidere være isolerende og støjdæmpende. Isolerende gulve fremmer dyrenes komfort, og støjdæmpende gulve letter på- og aflæsning.

- 1 = Der er gummibelægning eller lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber i vogn og på lift.
- 4 = Der er ingen gummibelægning eller lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber i vogn og på lift.

Isolering af tag og vægge Vognens tag og vægge skal være isolerende for at sikre mindst mulig påvirkning af vognens indeklime fra ydre vejrforhold.

- 1 = Vognkassens sider er isolerende/af dobbelt-lags metal, og taget skal være lyst i tilfælde, hvor taget ikke er isoleret.
- 4 = Vognkassens sider er ikke isolerende/af enkelt-lags metal, og taget er mørkt i farve/ikke isolerende.

- Ventilation* Tilstrækkelig ventilation overalt i vognen er afgørende for dyrenes komfort, alt afhængig af de ydre forhold. Utilstrækkelig ventilation medvirker til højere dødelighed under transporten.
- 1 = Der er langsgående, justerbare ventilationsåbninger med nederste kant på mindst 60 cm og øverste kant maksimalt 130 cm over gulvet. Dog kan øverste kant være højst 145 cm over dækkets gulvniveau for øverste dæk i dobbeltdækkere, når førerhusets øverste kant er placeret lavere end ventilationsåbningernes nederste kant.
- 4 = Der er ikke langsgående, justerbare ventilationsåbninger med nederste kant på mindst 60 cm og øverste kant maksimalt 130 cm over gulvet (145 cm for øverste dæk i dobbeltdækkere).
- Mekanisk ventilation* I flere-etages vogne skal der være et mekanisk ventilationssystem. Under selve transporten er luftskiftet normalt tilstrækkeligt uden anvendelse af den mekaniske ventilation, men når vognen står stille, kan mekanisk ventilation sikre tilstrækkelig luftskifte i vognen.
- 1 = Mekanisk ventilation anvendes hver gang vognen står stille ved udetemperaturer $> 15^{\circ}\text{C}$.
- 4 = Mekanisk ventilation anvendes ikke hver gang, vognen står stille ved udetemperaturer $> 15^{\circ}\text{C}$.
- Affjedring* Svin er følsomme over for de samme vibrationsfrekvenser som mennesker, og uheldige frekvenser fører til, at dyrene bliver køresyge. Transportvognens affjedringssystem er afgørende for, hvilke frekvenser dyrene udsættes for, og det er dokumenteret, at fuld luftaffjedring fjerner de uheldige frekvenser og derfor sikrer dyrenes tarv under transporten.
- 1 = Transportvognen har fuld luftaffjedring.
- 4 = Transportvognen har ikke fuld luftaffjedring.
- Rumopdeling* Erfaringer har vist, at mindre grupper af svin er lettere at håndtere end større grupper af svin, og at grupper på ca. 15 er optimalt.
- 1 = Transportvogn er opdelt i rum på maksimalt 15 svin.
- 4 = Transportvogn er ikke opdelt i rum på maksimalt 15 svin.
- Overbrusning* I varmt vejr ($\geq 25^{\circ}\text{C}$) vil regelmæssig overbrusning med bestøvet vand være medvirkende til at afkøle svinene og dermed forbedre deres komfort.
- 1 = Transportvognen har overbrusningsanlæg, der anvendes hver gang, udetemperaturen overstiger 25°C .
- 4 = Transportvognen har ikke overbrusningsanlæg.

Pladstildeling Pladstildelingen under transporten skal afpasses, så dyrene har tilstrækkelig plads til at hvile, men ikke så meget plads, at de ikke kan støtte hinanden ved passage gennem sving, under opbremsning mv. Ved kortere transporter (under 4 timer) hviler dyrene ikke, når de gives for meget plads, hvorfor pladstildeling afpasses transportlængden for at maksimere dyrenes komfort.

1 = Dyrene har 0,35 m²/100 kg svin ved transporter under 4 timer og 0,42 m²/100 kg svin ved transporter over 4 timer.

4 = Dyrene har mindre end 0,35 m²/100 kg svin ved transporter under 4 timer og mindre end 0,42 m²/100 kg svin ved transporter over 4 timer.

Transporttid Når transporten overstiger 8 timer, skal transportvognen opfylde yderligere krav. KMO kræver, at transporttid er under 8 timer.

1 = Transporttid er under 8 timer.

4 = Transporttid er over 8 timer.

Et eksempel på en transport

Tabel 1 giver udover de anvendte vægtninger et eksempel på en samlet vurdering af transporten.

Tabel 1: Anvendte økonomiske gradueringer og et eksempel på en aktuel transport

Delområde	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat* ¹ %
Uddannelse	4	1	6	1	24	24	0
Lift	1	1	6	0	0	24	100
Gulv	1	1	6	0	0	24	100
Vægge og tag	1	1	6	0	0	24	100
Ventilation	1	1	6	0	0	24	100
Mek.ventilation	4	1 el. 2* ²	6	1	24	24	0
Affjedring	1	1	3	0	0	12	100
Rumopdeling	1	1	6	0	0	24	100
Overbrusning	1	1	3	0	0	24	100
Pladstildeling	4	2	6	1	48	48	0
Transporttid	1	1	3	0	0	12	100
Samlet graduering					96	264	64

*¹ Den endelige resultat fremkommer ved at beregne hvor stor den vægtet resultat er, som den værst tænkelige resultat og trække det opnåede tal fra 100.

*² 1 gælder en enkeltetagesvogn og 2 en dobbeltdækker.

Konklusion: Den samlede graduering er ikke tilfredsstillende. Vognmanden har en velindrettet vogn men har ikke været på kursus. Han anvender ikke den mekanisk ventilation ved stop og har overlæs på vognen. Ved korrekt anvendelse af mekanisk ventilation og korrekt pladstildeling vil den samlede graduering stiger til 89 %.

Bilag 4:   Checkliste for behandling af svin på slagterier

Indledning

Slagtning af økologiske svin foregår på såvel store som små virksomheder med slagtehastigheder, der varierer fra nogle få til 600 svin i timen. Hertil kommer, at der anvendes forskellige bedøvelsesmetoder. Checklisten må derfor nødvendigvis omfatte mange elementer, der kun er relevante for enkelte virksomheder.

Det etiske regnskab for vurdering af behandlingen på slagterier gennemføres normalt over en tredages periode med vurderingerne på tilfældige (uanset) tidspunkter for de forskellige delområder. På denne måde bliver mandskabet vant til kontrollantens tilstedeværelse, og man får en mere korrekt vurdering af "normale" forhold. Denne procedure kan ikke følges for økologiske svin, da disse slagtes samlet og sædvanligvis på en enkelt dag om ugen på de større slagterier. Dette betyder, at man må vurdere så meget som muligt på alle svin, som leveres den pågældende uge, eventuelt med gentagelse over et par uger for at få bedst muligt indtryk af behandlingen.

Den samlede vurdering af behandling på slagteriet

Der anvendes tre gradueringer til den samlede vurdering af dyrevelfærd på slagteri, dvs. en subjektive og en økonomisk graduering samt en indbyrdes vægtning af delområder efter vigtighed.

*Subjektiv
graduering*

Den subjektive graduering anvender en 4-trins skala:

- 1 = God behandling
- 2 = Acceptabel behandling
- 3 = Fejlbehæftet behandling
- 4 = Uacceptabel behandling

En subjektiv graduering afgøres for hvert enkelt delområde, og en detaljeret beskrivelse af pointgivning er vist nedenfor.

*Økonomisk
vægtning*

Etisk er det uacceptabelt, at forhold, der ikke medfører investeringer, ikke rettes omgående. Der anvendes derfor også en økonomisk vægtning for hvert delområde, der sikrer, at forhold, det ikke koster noget at rette op på, vægtes dobbelt så meget som forhold, hvor investeringer er nødvendige:

- 1 = Investeringer påkrævet
- 2 = Investeringer ikke nødvendige

Vægtning af delområder De udpegede delelementer vægtes i forhold til hinanden efter en 3-trins skala:

- 1 = Mindre væsentlig
- 3 = Vigtigt
- 6 = Meget vigtigt

Denne vægtning er godkendt af Dyrenes Beskyttelse.

Vægtningsfaktor LØK har besluttet, at en subjektiv graduering på 1 eller 2 svarende til god og en acceptabel behandling ikke skal vægtes i den samlede graduering. Når den subjektive graduering er 1 og 2, anvendes derfor en vægtningsfaktor på 0, hvorved den udgår af den videre beregning. Når gradueringen er 3 og 4, anvendes en vægtningsfaktor på 1.

Den samlede graduering Den opnåede subjektive graduering ganges med den økonomiske graduering, den indbyrdes vægtning og vægtningsfaktorerne (dels for delområderne og dels for den subjektive graduerings størrelse), og den opnåede sum af de vægtede værdier angives i procent af den værste tænkelige, dvs. hvor alle subjektive gradueringer = 4. Den opnåede procent trækkes derefter fra 100, og resultatet angiver, hvor god behandlingen har været set ud fra et etisk synspunkt. Jo nærmere tallet er på 100, desto bedre er behandlingen ved levering.

Den subjektive vurdering af delområder ved behandling på slagteri

Modtagelse

1. *Ventetid før modtagelse* Tiden tages fra ankomst til slagteri, og til aflæsning påbegyndes.

- 1 = Ventetid før aflæsning <10 min.
- 2 = 90 % af ventetiderne er <10min.
- 3 = 75-90 % af ventetiderne er <10 min.
- 4 = Mindre end 75 % af ventetiderne er <10 min.

2. *Tømning af vogn*

- 1 = Vognrum tømmes et ad gangen. Svin videreføres til drivgang uden sammenpakning.
- 2 = Vognrum tømmes kort efter hinanden. Svin videreføres til drivgang med forekomst af let sammenpakning.
- 3 = Vognrum tømmes direkte efter hinanden. Svin videreføres til drivgang med forekomst af sammenpakning og anvendelse af tvang.
- 4 = Hele vogndæk tømmes ud på en gang. Svin videreføres til drivgang med forekomst af sammenpakning og anvendelse af hård tvang.

3. *Chaufførens arbejdsrytme*

- 1 = Rolig og dyrevenlig aflæsning uden tvang.
- 2 = Rolig og dyrevenlig aflæsning med anvendelse af lettere tvang.
- 3 = Aflæsning med anvendelse af tvang.
- 4 = Hårdhændet aflæsning.

4. *Drivmiddel*

- 1 = Skånsom anvendelse af drivbræt, slappers, hånd eller kost.
- 2 = Anvendelse af drivbræt, slappers, hånd eller kost med lettere tvang til følge.
- 3 = Anvendelse af drivbræt, slappers eller kost med tvang til følge
- 4 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller el-driver med hård tvang til følge.

5. *Lydniveau*

Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkluder.

- 1 = 70-80 dB(A) med enkelte højere udslag.
- 2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
- 3 = 86-90 dB(A).
- 4 = Gennemsnitlig >90 dB(A).

Drivning til folde

1. *Sammenpakning under drivning*
- 1 = Ingen sammenpakning.
  - 2 = Let sammenpakning.
  - 3 = Sammenpakning med lettere tvang til følge.
  - 4 = Sammenpakning med hård tvang til følge.
2. *Drivmiddel*
- 1 = Skånsom anvendelse af drivbræt, slappers, hånd eller kost.
  - 2 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller hånd med lettere tvang til følge.
  - 3 = Anvendelse af drivbræt, slappers eller kost med tvang til følge.
  - 4 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller el-driver med hård tvang til følge.
3. *Lydniveau*
- Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkluder.
- 1 = ≤ 80 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 3 = 86-90 dB(A).
  - 4 = Gennemsnitlig >90 dB(A).

Opstaldning

1. *Antal svin pr. folderum*
- 1 = ≤ 15 svin
  - 2 = 16-20 svin
  - 3 = 21-30 svin
  - 4 = > 30 svin
2. *Sammenblanding af svin fra forskellige vognum*
- 1 = Ingen sammenblanding af svin fra forskellige rum
  - 2 = Sammenblanding af svin fra max. 2 vognum
  - 3 = Sammenblanding af svin fra 3-4 vognum
  - 4 = Sammenblanding af svin fra flere end 4 vognum
3. *Pladstildeling*
- 1 = $>0,6$ m²/100 kg svin
  - 2 = 0,50-0,59 m²/100 kg svin
  - 3 = 0,40-0,49 m²/100 kg svin
  - 4 = $<0,4$ m²/svin kg svin

4. *Adgang til vand (foder ved overnatning)*   Overnatning må kun finde sted, når svin ikke er sammenblandede, samtidig med at der tages hensyn til deres komfort.
- 1 = Adgang til frisk vand. Ved overnatning tildeles de foder og et tørareal, hvor de kan hvile.
  - 2 = Adgang til vand. Ved overnatning tildeles foder og et tørareal, hvor de kan hvile.
  - 3 = Begrænset adgang til vand. Ingen fodring eller tørareal ved overnatning.
  - 4 = Ingen adgang til vand. Ingen fodring eller tørareal ved overnatning.
5. *Overbrusning v/25°C*   1 = Intervalstyret overbrusning fra dyser placeret over folderum.
2 = Manuelt styret overbrusning fra dyser placeret over folderum.
3 = Rislerør placeret ved væg i folderum.
4 = Ingen mulighed for overbrusning.
6. *Afløb*   1 = Placering af afløb uden for folde eller afløb dækket af ikke blanke riste.
2 = Afløb dækket af matte riste med betonagtig farve.
3 = Afløb dækket af riste med så store masker/åbninger, at svin kan få klove i klemme.
4 = Afløb ikke dækket af riste (huller, hvor svin kan falde i med ben).
7. *Slagsmål blandt svin*   1 = Ingen slagsmål.
2 = Få kortvarige slagsmål (<15 sek.).
3 = Forekomst af kortvarige slagsmål (<15 sek.) og enkelte længerevarende (>30 sek.).
4 = Gentagende forekomst af kortvarige og længerevarende slagsmål.
8. *Opstaldningstid*   1 = >2 timer.
2 = 1½-2 timer.
3 = 1-1½ timer.
4 = <1 time.
9. *Lydniveau*   Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkilder.
- 1 = ≤ 80 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 3 = 86-90 dB(A).
  - 4 = Gennemsnitlig >90 dB(A).

Uddrivning fra fold

1. *Uddrivning fra fold*
  - 1 = Håndtering af grupper <15 svin.
  - 2 = Håndtering af grupper på 16-20 svin.
  - 3 = Håndtering af grupper på 21-30 svin.
  - 4 = Håndtering af grupper >30 svin.

2. *Sammenpakning under drivning*
  - 1 = Ingen sammenpakning.
  - 2 = Let sammenpakning.
  - 3 = Sammenpakning med tvang til følge.
  - 4 = Sammenpakning med hård tvang til følge

3. *Manuelt drivmiddel*
  - 1 = Skånsom anvendelse af drivlåge, drivbræt, slappers, hånd, kost eller vand.
  - 2 = Anvendelse af drivlåge, drivbræt, slappers, kost, hånd eller vand med lettere tvang til følge.
  - 3 = Anvendelse af drivlåge, drivbræt, slappers eller kost med tvang til følge.
  - 4 = Anvendelse af drivlåge, drivbræt, slappers, kost, vand eller el-driver med hård tvang til følge.

4. *Automatisk drivmiddel*
  - 1 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses ved modhold af 1 svin eller en voksen person.
  - 2 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses ved modhold af 2-3 svin.
  - 3 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der først udløses af 4-5 svin.
  - 4 = Anvendelse af køre-/hejselåge uden glidekobling. Svin tvinges frem.

5. *Sænkning af hejselåge*
  - 1 = Ingen svin rammes af hejselåger ved uddrivning fra fold til drivgang.
  - 2 = <10 % af svinene rammes af hejselåger ved uddrivning fra fold til drivgang.
  - 3 = 11-15 % af svinene rammes af hejselåger ved uddrivning fra fold til drivgang.
  - 4 = >15% af svinene rammes af hejselåger ved uddrivning fra fold til drivgang.

6. *Lydniveau*

Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkilder.

  - 1 = ≤ 80 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
  - 3 = 86-90 dB(A).
  - 4 = Gennemsnitlig >90 dB(A).

Drivning fra fold til samlefold

1. *Manuelt drivmiddel i drivgang*
- 1 = Skånsom anvendelse af drivbræt, slappers, hånd, kost eller vand.
  - 2 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost, hånd eller vand med lettere tvang til følge.
  - 3 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller vand med tvang til følge.
  - 4 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller el-driver med hård tvang til følge.
2. *Anvendelse af el-driver*
- 1 = El-driver anvendes kun på svin, der ikke er i fremdrift og som har mulighed for at gå frem og kun på dyrenes bagpart.
  - 2 = Ved mindst 90% af bedømmelserne anvendes el-driver som i pkt. 1.
  - 3 = El-driver anvendes periodisk på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle dele af kroppen.
  - 4 = El-driver anvendes jævnligt på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle steder af kroppen.
3. *El-drivertype*
- 1 = Der anvendes lavvoltagestypen.
  - 4 = Der ikke anvendes lavvoltagestypen.
4. *Automatisk drivmiddel i drivgang*
- 1 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses af et svin eller en voksen person.
  - 2 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses af 2-3 svin.
  - 3 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der først udløses ved modhold fra 4 svin.
  - 4 = Anvendelse af køre-/hejselåge eller drivplader uden glidekobling. Svin tvinges frem.
5. *Sammenpakning under drivning*
- 1 = Ingen sammenpakning.
  - 2 = Let sammenpakning.
  - 3 = Sammenpakning med tvang til følg.
  - 4 = Sammenpakning med hård tvang til .
6. *Spalter og åbninger ved/i låger og vægge*
- 1 = Spalter og åbninger <1½ cm. Der forekommer ingen risiko for, svin får legemsdele i klemme.
  - 2 = Spalter og åbninger er mellem 1½-2 cm. Der forekommer ingen risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
  - 3 = Spalter og åbninger er mellem 2-2½ cm. Der forekommer mindre risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
  - 4 = Spalter og åbninger >2½ cm. Der forekommer risiko for, at svin får legemsdele i klemme.

7. *Fremspring fra vægge* 1 = Ingen fremspring.
2 = Mindre betydende fremspring.
3 = Forekomst af få fremspring, der kan virke hæmmende på svins fremdrift.
4 = Fremspring, der virker hæmmende på svins fremdrift og kan medføre beskadigelser.
8. *Afstand mellem drivlåger mellem drivgang og samlefold* 1 = Afstand mellem fremdrivende og modtagende låge <5 cm.
2 = Afstand mellem fremdrivende og modtagende låge 6-10 cm.
3 = Afstand mellem fremdrivende og modtagende låge 11-15 cm.
4 = Afstand mellem fremdrivende og modtagende låge >15 cm.
9. *Sænkning af hejselåger ved samlefold* 1 = Ingen svin rammes af hejselåger ved uddrivning fra fold til samlefold.
2 = Ved max. 10 % af overførslen fra drivgang til samlefold bliver svin ramt.
3 = Ved 11-15 % af overførslen fra drivgang til samlefold bliver svin ramt.
4 = Ved mere end 15% af overførslen samlefold bliver svin ramt.
10. *Lydniveau* Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkluder.
- 1 = ≤ 80 dB(A) med enkelte højere udslag.
2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
3 = 86-90 dB(A).
4 = Gennemsnitligt >90 dB(A).

Samlefold

1. *Sammenpakning i samlefold* 1 = Ingen sammenpakning.
2 = Let sammenpakning.
3 = Sammenpakning med tvang til følge.
4 = Sammenpakning med hård tvang til følge
2. *Manuelt drivmiddel* 1 = Skånsom anvendelse af drivbræt, slappers, hånd eller kost.
2 = Anvendelse af drivbræt, slappers, hånd eller kost med lettere tvang til følge.
3 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost eller vand med tvang til følge.
4 = Anvendelse af drivbræt, slappers, kost, vand eller eldriver med hård tvang til følge.

3. *Anvendelse af el-driver* 1 = El-driver anvendes kun på svin, der ikke er i fremdrift og som har mulighed for at gå frem og kun på dyrenes bagpart.
2 = Ved mindst 90% af bedømmelserne anvendes eldriver som i pkt. 1.
3 = El-driver anvendes periodisk på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle dele af kroppen.
4 = El-driver anvendes jævnligt på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle steder af kroppen.
4. *El-drivertype* 1 = Der anvendes lavvoltagestypen.
4 = Der ikke anvendes lavvoltagestypen.
5. *Automatisk drivmiddel* 1 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses af et svin eller en voksen person.
2 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der udløses af 2-3 svin.
3 = Anvendelse af køre-/hejselåge med glidekobling, der først udløses ved modhold fra 4 svin.
4 = Anvendelse af køre-/hejselåge uden glidekobling. Svin tvinges frem.
6. *Spalter og åbninger ved/i låger og vægge* 1 = Spalter og åbninger maksimalt 1½ cm. Der forekommer ingen risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
2 = Spalter og åbninger er mellem 1½-2 cm. Der forekommer ingen risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
3 = Spalter og åbninger er mellem 2-2½ cm. Der forekommer mindre risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
4 = Spalter og åbninger >2½ cm. Der forekommer risiko for, at svin får legemsdele i klemme.
7. *Fremspring fra låger o.l.* 1 = Ingen fremspring.
2 = Mindre betydende fremspring.
3 = Forekomst af få fremspring, der kan virke hæmmende på svins fremdrift.
4 = Fremspring, der virker hæmmende på svinenes fremdrift, og som kan medføre beskadigelser.
8. *Lydniveau* Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkluder.

1 = 70-80 dB(A) med enkelte højere udslag.
2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
3 = 86-90 dB(A).
4 = Gennemsnitligt >90 dB(A).

Overførsel til bedømmelse

1. *Løbegangsprofil/
underløbning*
- 1 = Profilen er afpasset svinenes anatomi og giver ikke mulighed for underløbning.
  - 2 = Profilen er afpasset svinenes anatomi og giver kun ringe mulighed for underløbning.
  - 3 = Profilen er kun i en vis grad afpasset svinenes anatomi og giver risiko for underløbning.
  - 4 = Profilen er ikke afpasset svinenes anatomi og giver risiko for underløbning.
2. *Anvendelse af
dobbel løbegang*
- 1 = Der veksles mellem fremdrivning af svin i højre og venstre side af løbegangen med korte intervaller (ca. for hvert 4. svin).
  - 2 = Der veksles mellem fremdrivning af svin i højre og venstre sider med jævne mellemrum (ca. for hver 8. svin)
  - 3 = Svin fremdrives skiftevis i højre og venstre side. (En side tømmes ad gangen, før den anden tages i brug).
  - 4 = Fremdrivningen foregår uden jævne skift mellem højre og venstre side. (Løbegang anvendes nærmest som en enkelt løbegang).
3. *Frivillig indgang
i løbegang*
- 1 = >90% af svinene går frivilligt ind i løbegangen
  - 2 = 80-89% af svinene går frivilligt ind i løbegangen.
  - 3 = 50-79% af svinene går frivilligt ind i løbegangen.
  - 4 = <50% af svinene går frivilligt ind i løbegangen.
4. *Anvendelse af el-driver
- placering på svin*
- 1 = El-driver anvendes kun på svin, der ikke er i fremdrift og som ikke har mulighed for at gå frem og kun på dyrenes bagpart.
  - 2 = Ved mindst 90% af bedømmelserne anvendes el-driver som i pkt. 1.
  - 3 = El-driver anvendes periodisk på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle dele af kroppen.
  - 4 = El-driver anvendes jævnligt på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle steder af kroppen.
5. *Anvendelse af el-driver
- interval*
- 1 = > 10 sek. interval på el-stødning på svin (stødningsinterval).
  - 2 = Mindst 95 % af el-stødning på svin $\geq$ 10 sek.
  - 3 = < 10-6 sek. imellem el-stødning
  - 4 = $\leq$ 5 sek. interval mellem el-stødning.
6. *El-drivertype*
- 1 = Der anvendes lavvoltagestypen.
  - 4 = Der ikke anvendes lavvoltagestypen.

7. *Lydniveau* Målinger foretages så vidt muligt i højde med svinene og med en meter til måleområdet. Der tages højde for indflydelse fra uvedkommende støjkilder.

- 1 = ≤ 80 dB(A) med enkelte højere udslag.
- 2 = 81-85 dB(A) med enkelte højere udslag.
- 3 = 86-90 dB(A).
- 4 = Gennemsnitligt >90 dB(A).

CO₂-bedøvelse og stikning

1. *Drivmiddel*
- 1 = Svinene overføres til bedøvelsesfælde uden brug af el-driver eller anden form for tvang.
  - 2 = Svinene overføres til bedøvelsesfælde uden brug af el-driver, men der anvendes lettere tvang.
  - 3 = Svinene overføres til bedøvelsesfælde med behersket brug af el-driver.
  - 4 = Svinene drives ind i bedøvelsesfælde med rutinemæssig brug af el-driver og hårdhændet tvang.
2. *Anvendelse af el-driver*
- 1 = El-driver anvendes kun på svin, der ikke er i fremdrift og som har mulighed for at gå frem og udelukkende på dyrenes bagpart.
  - 2 = Ved mindst 90% af bedømmelserne anvendes el-driver som i pkt. 1.
  - 3 = El-driver anvendes periodisk på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle dele af kroppen.
  - 4 = El-driver anvendes jævnligt på svin, der allerede er i fremdrift eller ikke har mulighed for at gå frem og på alle steder af kroppen.
3. *Anvendelse af el-driver - interval*
- 1 = > 10 sek. interval på el-stødning på svin (stødningsinterval).
  - 2 = Mindst 95 % af el-stødning på svin ≥ 10 sek.
  - 3 = < 10 -6 sek. imellem el-stødning
  - 4 = ≤ 5 sek. interval mellem el-stødning.
4. *El-drivertype*
- 1 = Der anvendes lavvoltagestypen.
  - 4 = Der ikke anvendes lavvoltagestypen.
5. *Indlukning i CO₂-anlæg*
- 1 = Ingen svin kommer i klemme i låge ved indlukning.
  - 2 = 1-2% af svinene kommer i klemme i låge ved indlukning.
  - 3 = 3-5% af svinene kommer i klemme i låge ved indlukning.
  - 4 = $>5\%$ af svinene kommer i klemme i låge ved indlukning.
6. *CO₂-koncentration*
- 1 = ≥ 70 % i første position efter indlukning og minimum 90 % i bund.
  - 4 = $<70\%$ i første position efter indlukning og/eller <90 % i bund.

7. *Bedøvelseskvalitet*
- 1 = Ingen svin med corneal-refleks inden stikning.
  - 2 = < 5% svin med corneal-refleks inden stikning.
  - 3 = > 5% svin med corneal-refleks inden stikning.
  - 4 = Forekomst af svin med begyndende opvågning inden/under eller efter stikning.

8. *Fejlstikning (Aflødning)*
- 1 = Ingen fejlstukne svin.
  - 4 = Forekomst af fejlstukne svin.

El-bedøvelse

1. *Elektroder-drivning*
- 1 = Elektroder anvendes ikke som drivmiddel.
  - 4 = Elektroder anvendes som drivmiddel.
2. *Fiksering*
- 1 = Der anvendes skånsom fiksering, så elektroderne kan placeres korrekt.
  - 4 = Der anvendes ingen eller hårdhændet fiksering (inklusive V-båndsfælde).
3. *Placering af elektroder*
- 1 = Elektroder placeres korrekt første gang. Dyret slippes ikke, før bedøvelsen er tilendebragt.
  - 2 = Elektroder placeres korrekt første gang. Ved mindre end 5 % af dyrene må de genplaceres, før bedøvelsen er tilendebragt.
  - 3 = Elektroderne fejlplaceres på 5-10 % af dyrene.
  - 4 = Elektroderne fejlplaceres på >10 % af dyrene.
4. *Bedøvelsesvarighed*
- 1 = Korrekt bedøvelse, min. 4 sek.
  - 4 = Bedøvelse under 4 sek.
5. *Bedøvelsesstrøm*
- 1 = $\geq 1,25$ amp gennem hjernen.
  - 4 = $< 1,25$ amp gennem hjernen.
6. *Adfærd efter bedøvelse (aflivning)*
- 1 = Der er lettere sitren men ingen kramper efter endt bedøvelse (aflivning).
  - 4 = Der er kramper efterbedøvelse/aflivning.
7. *Hjertestop*
- 1 = Der anvendes hjertestop efter bevidtshedstab.
  - 4 = Der ikke anvendes hjertestop efter bevidtshedstab.

Boltpistolbedøvelse

1. *Fiksering af dyret*
- 1 = Dyret fikses skånsomt, så bolten kan placeres korrekt.
  - 4 = Dyret fikses hårdhændet eller slet ikke.
2. *Placering af bolten*
- 1 = Korrekt placering af bolten første gang.
  - 2 = Bolten fejlplaceres indimellem.
  - 3 = Bolten fejlplaceres ofte.
  - 4 = Genskydning nødvendig.

3. *Adfærd efter bedøvelse (aflivning)*   1 = Der er lettere sitren men ingen kramper efter endt bedøvelse (aflivning).
4 = Der er kramper efter skuddet.
4. *Rygmarvsstøder*   1 = Rygmarvsstøder anvendes umiddelbart efter skuddet.
4 = Rygmarvsstøder anvendes efter en tid eller slet ikke.

Alle bedøvelsesformer

1. *Nødudstyr*   1 = Der forefindes nødudstyr til bedøvelse/aflivning af svin, hvis det normalt anvendte bedøvelsesanlæg går ned.
4 = Der forefindes ikke nødudstyr til bedøvelse/aflivning af svin.

Håndtering af syge/beskadigede dyr

1. *Levende syn*   1 = Levende syn udført af dyrlæge ved modtagelse. Overnattende svin synes inden uddrivning fra fold.
2 = Levende syn udført af dyrlæge inden indlukning i fold. Overnattende svin synes inden uddrivning fra fold.
3 = Levende syn udført inden bedøvelse. Overnattende svin synes ikke.
4 = Levende syn før bedøvelse udføres kun periodisk eller slet ikke. Opgaven er lagt ud til foldepersonale.
2. *Behandlingstid*   1 = Hurtig behandling af syge/tilskadekomne svin afhængig af deres smertevoldende tilstand.
2 = Rimelig hurtig behandling af syge/tilskadekomne svin afhængig af deres smertevoldende tilstand.
3 = Ventetid for syge/tilskadekomne svin med smertevoldende tilstand.
4 = Længerevarende ventetid for syge/tilskadekomne svin med smertevoldende tilstand.
3. *Håndteringstid ved aflivning*   1 = Personale ved modtagelse er uddannet til at aflive med bolt pistol. Aflivning foretages straks.
2 = Personale ved modtagelse er uddannet til at aflive med bolt pistol. Aflivning foretages inden for 5 min.
3 = Slagter rekvireres og aflivning foretages inden for 6-10 min.
4 = Svin transporteres til sygefald, hvor de aflives, når tid er.
4. *Placering af sygefald*   1 = Sygefald placeret i umiddelbar nærhed af modtagelse/læsserampe. Folden er beskyttet mod vejrlig, træk o.l.
2 = Sygefald placeret i foldbygning i nærheden af modtagelse/læsserampe. Folden er beskyttet mod vejrlig, træk o.l.
3 = Sygefald placeret ved løbegangsområdet eller andet sted, der kræver, at svin transporteres langvejs fra modtagelse.
4 = Sygefolde forefindes, men anvendes ikke til syge/tilskadekomne svin.

5. *Evakuering af syge/tilskadedekomne dyr fra folde og drivgange*
- 1 = Evakuering af syge/tilskadedekomne svin foretages på foranledning af dyrlæge og foldepersonale. Låger til evakuering er placeret hensigtsmæssigt og sikrer, at svinene let kan lukkes ud fra folde og drivgange.
  - 2 = Evakuering af syge/tilskadedekomne svin foretages på foranledning af dyrlæge og foldepersonale. Låger giver mulighed for evakuering.
  - 3 = Evakuering af syge/tilskadedekomne svin forekommer ikke konsekvent. Evakuering kun mulig gennem gavllåger i folde og for enderne af drivgang.
  - 4 = Evakuering af syge/tilskadedekomne dyr forekommer ikke eller kun sjældent.
6. *Evakuering af syge/tilskadedekomne dyr fra løbegang*
- 1 = Nødudtag monteret i hver sektion af løbegangen.
  - 2 = Nødudtag monteret i hver anden sektion i løbegangen.
  - 3 = Nødudtag i løbegang forekommer kun sporadisk, kan ikke åbnes eller er ved placering ikke formålstjenlige.
  - 4 = Ingen nødudtag i løbegang.
7. *Nødudstyr til bedøvelse/aflivning*
- 1 = Udstyr forefindes og mandskabet er uddannet til at anvende det.
  - 2 = Udstyret forefindes, og en del af mandskabet er uddannet til at anvende det.
  - 3 = Udstyret forefindes, men mandskabet er ikke uddannet til at anvende det.
  - 4 = Udstyret forefindes ikke.

Uddannelse

1. *Træning af mandskab*
- 1 = Mandskab har gennemgået og bestået et kursus i svins håndtering. Evt. medarbejdere, der ikke har deltaget er tilmeldt kursus.
  - 4 = Mandskab har ikke gennemgået et kursus i svins håndtering

Et eksempel på en behandling på et slagteri

Tabel 1 giver udover de anvendte vægtninger et eksempel på en samlet vurdering af en behandling på slagteri.

Tabel 1: Anvendte økonomiske gradueringer og et eksempel på en aktuel behandling

Det endelige resultat fremkommer i alle tilfælde ved at beregne hvor stor den vægtet resultat er, som procent af den værst tænkelige resultat, og trække det opnåede tal fra 100.

Modtagelse

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Ventetid før modtagelse	2	2	3	0	0	24	100
Tømning af vogn	2	2	3	0	0	24	100
Chaufførens arbejdsrytme	2	2	6	0	0	48	100
Drivmiddel	2	2	6	0	0	48	100
Lydniveau	1	2	6	0	0	48	100
Samlet graduering					0	192	100

Drivning til fold

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Sammenpakning under drivning	2	2	6	0	0	48	100
Drivmiddel	2	2	6	0	0	48	100
Lydniveau	1	2	6	0	0	48	100
Samlet graduering					0	144	100

Opstaldning

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Antal svin per folderum	4	1	6	1	24	24	0
Sammenblanding af svin fra forskellige vognum	3	1	6	1	18	24	25
Pladstildeling	3	2	3	1	18	24	25
Adgang til vand /foder ved overnatning	1	1	6	0	0	24	100
Overbrusning	2	1	3	0	0	12	100
Afløb	1	1	6	0	0	24	100
Slagsmål blandt svin	3	1	6	1	18	24	25
Opstaldningstid	3	1	3	1	9	12	25
Lydniveau	1	1	6	0	0	24	100
Samlet graduering					87	192	55

Uddrivning fra fold

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Uddrivning fra fold	3	2	6	1	36	48	25
Sammenpakning under uddrivning	2	2	6	0	0	48	100
Manuelt drivmiddel	2	2	6	0	0	48	100
Automatisk drivmiddel	-	2	6	-	-	-	-
Sænkning af hejse-låge ved uddrivning fra fold	1	2	3	0	0	24	100
Lydniveau	2	2	6	0	0	48	100
Samlet graduering					36	216	83

Drivning fra fold til samlefold

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Manuelt drivmiddel i drivgang	2	2	6	0	0	48	100
Anvendelse af el-driver	2	2	6	0	0	48	100
El-drivertype	1	2	6	0	0	48	100
Automatisk drivmiddel i drivgang	-	1	6	-	-	-	-
Sammenpakning under drivning	3	1	6	1	18	24	25
Spalter og åbninger ved/i låger og vægge	-	1	6	-	-	-	-
Fremspring i låger og vægge	-	1	3	-	-	-	-
Afstand mellem drivlåger, mellem drivgang og samlefold	-	1	3	-	-	-	-
Sænkning af hejse-låge ved samlefold	3	1	3	1	9	12	25
Lydniveau	3	1	6	1	18	24	25
Samlet graduering					45	204	78

Samlefold

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Sammenpakning i samlefold	3	1	6	1	18	24	25
Manuelt drivmiddel	3	2	6	1	36	48	25
El-driver: placering	2	2	6	0	0	48	100
El-driver: interval	2	2	6	0	0	48	100
El-drivertype	1	2	6	0	0	48	100
Automatisk drivmiddel	-	1	6	-	-	-	-
Spalter og åbninger ved/i låger og vægge	-	1	6	-	-	-	-
Fremspring fra vægge, låger o.l.	-	1	3	-	-	-	-
Lydniveau	3	1	6	1	18	24	25
Samlet graduering					72	240	70

Overførsel til bedøvelse

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Løbegangsprofil/underløbning	3	1	3	1	9	12	25
Anvendelse af dobbelt løbegang	-	2	3	-	-	-	-
Frivillig indgang til løbegang	2	1	3	0	0	12	100
El-driver: placering	2	2	6	0	0	48	100
El-driver: interval	2	2	6	0	0	48	100
El-drivertype	1	2	6	0	0	48	100
Lydniveau	3	1	6	1	18	24	25
Samlet graduering					27	192	86

CO₂-bedøvelse og stikning

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelige resultat
Drivmiddel	3	2	6	1	36	48	25
El-driver: placering	2	2	6	0	0	48	100
El-driver: interval	2	2	6	0	0	48	100
El-drivertype	1	2	6	0	0	48	100
Indlukning i CO ₂ anlæg	3	2	3	1	18	24	25
CO ₂ -koncentration	3	1	6	1	18	24	25
Bedøvelseskvalitet	3	1	6	1	18	24	25
Fejlstikning	1	2	6	0	0	48	100
Nødudstyr	1	1	3	0	0	12	100
Samlet graduering					90	324	72

El-bedøvelse

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat
Elektroder-drivning	-	2	6	-	-	-	-
Fiksering	-	1	6	-	-	-	-
Placering af elektroder	-	2	6	-	-	-	-
Bedøvelsesvarighed	-	2	6	-	-	-	-
Bedøvelsesstrøm	-	2	6	-	-	-	-
Hjertestop	-	2	6	-	-	-	-
Adfærd efter bedøvelse/aflivning	-	2	6	-	-	-	-
Nødudstyr	-	1	3	-	-	-	-
Samlet graduering					-	-	-

Boltpistolbedøvelse

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat
Fiksering	-	1	6	-	-	-	-
Placering af bolten	-	2	6	-	-	-	-
Adfærd efter skuddet	-	2	6	-	-	-	-
Rygmarvsstøder	-	2	6	-	-	-	-
Nødudstyr	-	1	3	-	-	-	-
Samlet graduering					-	-	-

Håndtering af syge/beskadede dyr

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat
Levende syn	1	2	6	0	0	48	100
Behandlingstid	3	2	6	1	36	48	25
Håndtering ved aflivning	2	2	6	0	0	48	100
Placering af sygefald	2	1	1	0	0	4	100
Evakuering af svin-folde/drivgang	2	1	6	0	0	24	100
Evakuering af svin-løbegang	3	1	6	1	18	24	25
Nødudstyr	1	1	3	0	0	12	100
Samlet graduering					54	208	74

Uddannelse

Bedømmelse	Subjektiv graduering	Økonomisk graduering	Indbyrdes vægtning	Vægtningsfaktor	Vægtet resultat	Værst tænkelige	Endelig resultat
Uddannelse	4	1	6	1	24	24	0

Samlet graduering for delområder, samt totalopgørelse

Delområde	Antal aktuelle bedømmelser	Sum af vægtet resultat	Teoretisk maks. af vægtet resultat	Endelige resultat
Modtagelse	5	0	192	100
Drivning til fold	3	0	144	100
Opstaldning	9	87	192	55
Uddrivning fra fold	4	36	216	83
Drivning fra fold til samlefold	5	45	156	71
Samlefold	4	72	144	50
Overførsel til bedøvelse	5	27	192	86
Bedøvelse og stikning	8	90	324	72
Håndtering af syge/tilskadekomne dyr	7	54	208	74
Uddannelse	1	24	24	0
Total	51	435	1696	74

Konklusion: Eksemplet viser et slagteri med en relativ god behandling, hvor navnlig den korrekte anvendelse af el-driver kan fremhæves. Mandskabet har dog ikke deltaget i et træningsprogram. Forhold ved modtagelse og drivning til fold er upåklageligt og uddrivning fra fold og behandlingen ved drivning fra fold til samlefold, i løbegang og ved bedøvelse og stikning samt håndtering af syge og tilskadekomne svin relativt god. Forhold under opstaldning og samlefold lader noget tilbage at ønske.

Ved at se på de enkelte underpunkter i delområderne kan man se, at gruppestørrelse i foldene er for stor, der er overbelægning i foldene med sammenblanding af svin fra forskellige vognum og som følge deraf forekomst af slagsmål. I samlefold er der sammenpakning af svin, uhensigtsmæssig brug af manuel drivmiddel og for højt lydniveau fra svinene. De fleste punkter, der trænger til forbedring, vil kræve investeringer fra virksomheden før forholdene kan rettes afgørende.